

СТУДЕНТСКО НАУЧНО ТВОРЧЕСТВО/
STUDENT SCIENTIFIC CREATIVITY

DOI: 10.54664/SYJL4671

ЗА ПРАВОТО НА НАСЛЕДСТВЕНА ПЕНСИЯ НА ИЗВЪНБРАЧНИТЕ ПАРТНЬОРИ

Силвия Гичева

FOR RIGHTS OF COMMON-LAW PARTNERS IN INHERITED PENSIONS

Sylvia Gicheva

Abstract: *This report aims to analyze the current situation regarding the lack of rights of common-law partners in the case of inherited pensions. It examines the institution of marriage, the trends related to non-marital relationships, the need for change, and the consequences to which the conservatism of the Insurance Law leads.*

Keywords: *rights, common-law partners, pensions, marriage, change, conservatism, consequences*

Светът се развива непрестанно, развиват се всички негови аспекти, икономика, образование, култура, право. Заедно с него се променят и хората, техните навици, ценности, разбирания за живота и неговия смисъл. Тенденциите, независимо от сферата, се менят. Онова, което не се е смятало за „нормално“ преди столетие, в момента е нормата в обществото. Така можем да определим модерните семейни взаимоотношения. Класическият, традиционен брак търпи критики и принизяване. Все повече двойки избират фактическо съжителство пред това да узаконят връзката си чрез сключване на брак. Макар това да е все по-честа практика, проблемите, които възникват от такова решение се оказват доста съществени в някои правни аспекти. Осигурителното право, като един от по-консерватив-

ните правни отрасли, прави огромна разлика между лицата, които са в брачни взаимоотношения, и онези, които живеят на т. н. семейни начала. Настоящият доклад цели да анализира текущата ситуация, касаеща наследствените пенсии, в случай на точно такова съжителство.

Какво всъщност е бракът? Привържениците му вероятно ще кажат, че той е начин да докажеш любовта си, да ѝ придадеш конкретна писмена форма, да заявиш на половинката си, че сте неразривно свързани. Неговите противници биха отговорили, че е просто лист хартия, излишно разточителство, ненужна подробност или показност. В Библията няма описан конкретен момент, от който една двойка се смята за женена, но различните писания сочат, че това се случва или със сключването

на граждански брак, или с преминаването през брачен обред или с консумацията на връзката. Според чл. 46, ал. 1 от Конституцията на Република България, „Бракът е доброволен съюз между мъж и жена. Законен е само гражданския брак.“¹. Една от популярните дефиниции на брака продължава това конституционно определение така: доброволен съюз между мъж и жена, учреден въз основа на закона и насочен към създаване на семейство². Независимо какво разбиране има едно лице за брака, факт е, че той е конкретизиран във върховния нормативен акт на държавата и, оттам, споменаването му във всеки друг акт, в естеството си приема института на брака точно по начина, регламентиран в Конституцията на Република България (КРБ)³.

От друга страна, фактическото съпругеско съжителство представлява силна връзка между двама души, които живеят заедно, имат близост помежду си, демонстрират пред обществото взаимоотношенията си, полагат грижи за дома и семейството и прочее. В законодателството на държавата обаче няма ясно регламентирано определение за такава връзка. За нейното дефиниране може да се ползва съдебната практика. Така според Решение № 65/18.05.2015 г. по гр. д. № 7088/2014 г. на ВКС фактическото съпругеско съжителство се определя като неформална трайна интимна, духовна и материална връзка между мъж и жена. Именно поради неформалния характер на тази връзка, по аргумент за противното от чл. 20, ал. 1 ЗЛС, чл. 2 СК от 1968 г. (отм.), чл. 6, ал. 1 СК от 1985 г. (отм.) и чл. 4, ал. 1 СК

от 2009 г., същата няма действието на гражданския брак и се свързва с правни последици само когато изрична законова норма му придава такива. Тя не може да се счита за приравнена на граждански брак освен ако в конкретен нормативен акт не е посочено това. Така, например, в Закона за чужденците в Република България, § 1, т. 10 е уредено, че: „фактически извънбрачно съжителство“ е налице, когато лицата живеят в едно домакинство и съжителстват на съпругески начала. Същевременно за целите на социалното подпомагане, в § 1, т. 2 от Закона за социалното подпомагане е дадена дефиниция на „съжителстващи лица“ - съвместно живеещите в едно жилище със или без родствена връзка, регистрирани на един настоящ адрес, но тя не държи връзка за отношенията помежду им, наподобяващи брачните, а напротив – възможно е и наличието на родствена връзка между тези лица.

Според преброяването от 2021 г., броят на двойките, които живеят без брак е 324 591 или иначе казано 17,4% от всички семейства в страната, като тенденцията е за значително повишаване на лицата, направили такъв избор. Въпросът за това дали двойките имат брак или живеят на семейни начала, за обикновения човек е по-скоро морален казус, отколкото правен, но това не винаги е така.

В нормативните актове се говори предимно за правата на двойките, които имат законна (брачна) връзка, а онези, които не се причисляват към тях все още не се ползват със сходен статут⁴. В практиката си Конституционният съд на Република България (КС на

¹ Българското право не предвижда възможност за сключване на брак от лица от един и същи пол, като конституционно определено е, че бракът е доброволен съюз между мъж и жена (така Решение № 2185/ 01.03.2023 г. по адм. д. № 6746/2022 г. на ВАС).

² В. т. см. Решение № 3247/24.03.2015 г. по адм. д. № 14220/2014 г. на ВАС.

³ Определяйки брака като доброволен съюз между мъж и жена, Конституцията издига различния биологичен пол в императив към встъпващите в брак (вж. Решение № 13/27.07.2018 г. на КС на РБ по к. д. № 3/2018 г. (относно несъответствието на Конвенцията на Съвета на Европа за превенция и борба с насилието над жени и домашното насилие с Конституцията на Република България). У нас традиционно не се прави разлика на езиково равнище между пола като биологична характеристика, основана на обективно установим хромозомен набор (sex), и пола като социална характеристика, основана на индивидуално предразположение и социален избор на лицето (gender) – вж. Вълчев, Д. Лекции по Обща теория на правото. 2 част. С.: Сиела, 2019, с. 168. Повече за понятията „gender“ и „sex“ от гледна точка на семиозиса им вж. Динева - Карабаджакова, Р. Юридическият терминологичен неологизъм „джендър“ в Истанбулската конвенция. В. - De jure, 2018, № 1, с. 56 – 68.

⁴ Същевременно в Решение № 32/26.11.1998 г. на КС на РБ по к. д. № 29/1998 г. се посочва, че задълженията на държавата във връзка със закрилата здравето на гражданите не изключват взаимните

РБ) нееднократно е разглеждал въпросите за брака, макар и по други поводи – така в свое Решение № 15/26.10.2021 г. по к. д. № 6/2021 г. (относно разбирането за понятието „пол“, използвано в Конституцията) съдът посочва, че семейното право - независимо дали се основава на традиционни или на по-„модерни“ ценности, е израз на самоопределянето на държавата както в политически, така и в социален план. То може да се основава на религиозни идеи или да бележи отказа на съответната държава от тези идеи. В този смисъл обаче то във всички случаи е израз на националната идентичност, присъща на основните политически и конституционни структури, нещо повече – правилата за определяне на семейните връзки са от първостепенно значение за функционирането на държавността като цяло. Съгласно сега действащите разпоредби на чл. 4 и чл. 11 от СК, само гражданският брак, сключен във формата, предписана от същия кодекс, поражда последиците, които законите свързват с брака. Религиозният обред няма правно действие, а бракът се смята за сключен с подписването на акта за сключване на граждански брак от встъпващите в брак и от длъжностното лице по гражданското състояние⁵. Доколкото обществото, за разлика от държавата, не притежава нарочна правосубектност и не може да се ангажира с каквито и да са задължения на плоскостта на правното регулиране, очевидно разпоредбата на чл. 14 от Конституцията, предвиждаща, че семейството, майчинството и децата са под закрила на държавата и обществото, има значението на декларация – принцип, отразяваща ценностните разбирания на конституционния законодател за значението на семейните отношения като основа на обществения правопорядък и възпроизводството на рода и нацията, а по естеството си тези разбирания не могат да се разглеждат без отчитане на връзката им

с културните и духовните традиции на българския народ⁶.

С оглед на консерватизма в обществото и традиционния манталитет е разбираемо защо законодателят е творил нормите по този начин, но светът се променя с изключителни темпове и правото трудно може да си позволи да остане замръзнало в определен етап от своето развитие. Ролята на правото е трайно да уреди тези отношения, които са важни за нормалното функциониране на обществото, поради което би следвало да се отчетат обективни обстоятелства като това дали гражданският брак не е просто „на хартия“, а лицата са в условията на фактическа раздяла, дали той е добре функциониращ или се наблюдава напрежение или домашно насилие. В тази светлина, напълно е възможно едно фактическо съжителство да притежава далеч повече характеристики на брака като естество, отколкото един законоустановен съюз, който не се доближава дори на половина до разбирането за брака⁷.

Въпросът за фактическото съжителство и липсата на нормативната му уредба е особено важен в осигурителното право в контекста на условията за придобиване право на наследствена пенсия. В осигурително-правната теория смъртта се разглежда края на биологическото съществуване на човека⁸. С настъпването на този най-тежък и трагичен осигурен социален риск осигуреното лице престава физически да съществува, изчезва и способността му да се труди и да получава доходи от труда си. Именно защото поради смъртта си осигуреното лице повече не получава трудови доходи, от средствата на които е издържало своите близки, то неблагоприятните осигурителни последици от неговата смърт настъпват преди всичко в тяхната имуществена сфера като те биват лишени от доходите, които осигурения им е предоставял от своята трудова дейност.

грижи и взаимната помощ в семейството, в което съпрузите съгласно чл. 46, ал. 2 КРБ имат равни права и задължения.

⁵ Така Решение № 460/15.11.2011 г. по гр. д. № 912/2011 г. на ВКС.

⁶ Така Решение № 15/26.10.2021 г. на КС на РБ по к. д. № 6/2021 г.

⁷ В практиката си ВКС посочва, че по силата на чл. 5 от Семейния кодекс семейните отношения се уреждат съобразно принципа на доброволност на брачния съюз и зачитане на личността в семейството (така Решение № 82/26.04.2016 г. по н. д. № 285/2016 г. на ВКС).

⁸ Мръчков, В. Осигурително право. 3 изд. С.: Сиби, 2003, с. 191.

Наследствените пенсии представляват дългосрочно обезщетение по държавното обществено осигуряване⁹ при настъпване на осигурения социален риск смърт, което се дължи на лице, издържано от починалия осигурен. Особеното за този вид пенсия е, че се дължи не на осигуреното лице, спрямо което е настъпил рискът, а на лицата, които са били издържани от него и поради това със смъртта му загубват основния източник на средства за своята издръжка. Наследствената пенсия е производна от личната пенсия на починалото осигурено лице, тя представлява форма на овъзмездяване, а не следствие от реалното осигуряване на близките на починалото лице. Правото на наследствена пенсия възниква когато настъпи смърт при условие, че починалото лице е било осигурено за съответния риск (трудова злополука, професионална болест, общо заболяване, старост) съгласно чл. 4 и чл. 4а КСО. Преживялите лица, които са били издържани от починалия и в следствие на настъпилния риск са загубили значителна финансова подкрепа, имат право на наследствена пенсия по ред и условия, предвидени в чл. 80 и сл. КСО. Самата наследствена пенсия представлява периодично плащане, няма общо с останалата наследствена маса, която може да

съществува и нейното получаване не може да се счита за прието наследство.

Субектите на правото на наследствена пенсия са уредени в чл. 80, ал. 2 от Кодекса за социално осигуряване, като това са роднините по права линия (деца¹⁰ и родители) както и преживелият съпруг¹¹, с когото осигуреното лице е било в брачен съюз. В осигурително-правната теория се приема, че преживелият съпруг е традиционен носител на правото на наследствена пенсия и затова в някои държави този вид пенсия се означава като вдовишка като се изхожда от идеята за взаимната издръжка в семейството, общото поддържане на домакинството, допринасянето или с парични средства, или с домашен труд за благополучието на семейството¹². Доколкото нормите в осигурителното право са с императивен характер и не могат да бъдат тълкувани диспозитивно, по този начин регламентирано, няма място за съмнение, че кръгът от лицата, които могат да получават наследствена пенсия е изчерпателно посочен в нормативния акт. Съответно лица, които са били във фактическо съжителство с починалото лице, според КСО нямат право на наследствена пенсия¹³. В допълнение към ограниченията от гледна точка на това кой може да получава наследствена пенсия, към т. н. „преживял съпруг“,

⁹ Независимо от липсата на легална дефиниция, общоприето е разбирането, че ДОО е регулирана от правото система за акумулиране и разходване на парични средства, които покриват липсата на доходи от трудова дейност, дължаща се на някоя от причините, посочени в чл. 2, ал. 1 КСО, като основните принципи, въз основа на които функционира, са неговите задължителност и всеобщност. Поради това нерядко в теорията се изоставят опитите за определяне на общественото осигуряване като правно понятие, а се акцентира преди всичко върху съдържанието му като икономическа категория и то се разглежда като съвкупност от икономически отношения, които възникват в процеса на разпределение на обществения продукт с оглед издръжката и обслужването на нетрудоспособните членове на обществото (Кирилова, Г. Правен режим на осигурителните вноски в държавното обществено осигуряване. В: Търново, Унив. изд. „Св. св. Кирил и Методий“, 2024, с. 122).

¹⁰ Провъзгласеното в чл. 47, ал. 1 от Конституцията правило, че родителите имат приоритет при отглеждането и възпитанието на децата, а държавата трябва да ги подпомага, запазва своята сила и по отношение на преживелия родител (вж. Решение № 3/27.06.2013 г. на КС на РБ по к. д. № 7/2013 г.).

¹¹ Субектите на правото на наследствена пенсия не са подредени в редове и не се изключват взаимно, както това предвижда Закона за наследствата. Техните дялове са еднакви, тъй като по силата на закона наследствената пенсия се отпуска общо на всички наследници и се разпределя поравно между тях (така Решение № 16286/18.12.2012 г. по адм. д. № 9218/2012 г. на ВАС).

¹² Средкова, Кр. Осигурително право, 4 изд. С.: Сиби, 2012, с. 471.

¹³ В практиката си ВКС приема, че при лицата, които живеят съвместно, без да са сключили брак, доходите и разходите следва да се разглеждат индивидуално. В случаите на фактическо съжителство на съпругески начала не намират приложение разпоредбите, уреждащи имуществените отношения между съпрузите, включително тези, регламентиращи общност на правата, придобити по време на брака (така Решение № 65/18.05.2015 г. по гр. д. № 7088/2014 г. на ВКС).

има изисквания относно възрастта, неговата работоспособност и това дали впоследствие е встъпило в нов брак, като кодекса предвижда встъпването в нов брак да прекрати пенсията. В това отношение, осигурителното право се явява като доста по-консервативно настроен правен отрасъл от останалите. Практиката на ВАС е категорична, че за придобиване на пенсия задължително трябва да бъдат налице изискванията на чл. 80, ал. 1 и 2 от КСО, за да бъде отпусната наследствена пенсия.

За разлика от осигурителното право, други правни отрасли са по-склонни да приравнят съжителството на семейни начала с това на двойките, които имат граждански брак. Пример за такава приемственост е ППВС № 5/1969 г., с който се установява, че лицата, които живеят в условията на фактическо семейно съжителство могат да получават обезщетение за неимуществени вреди. Към днешна дата, съдебната практика дава възможност и на лица извън близкия родствен и семеен кръг да бъдат обезщетени¹⁴. В случай на смърт на едно лице, неговият дългогодишен партньор е еднакво засегнат, без значение дали имат граждански брак или не.

Смъртта сама по себе си е житейска трагедия, но освен емоционалния аспект на ситуацията, финансовият и социалният са също толкова значителни. Осигурителното право регулира правните отношения касаещи набирането и разходването на осигурителни вноски, то цели осигурените лица да бъдат подкрепени чрез финансови плащания в случай на настъпил осигурен социален риск, съгласно чл.2 ал. 1 КСО. Етимологията на наименованието на правния отрасъл произлиза от латинската дума „*securitas*“, означаваща „сигурност“. От това става ясно, че осигурителната система се грижи за сигурността на свързаните лица като цели да подsigури сигурност приживе и сигурност след смъртта.

Законодателят е предвидил най-близките – деца, родители и съпруг да бъдат подпомогнати след смъртта на техния близък. Това

е една неразривна връзка, която, макар да има своя физически облик под писмена форма, е доказуема чрез естеството си. Родителите са такива за децата си независимо дали живеят в един дом или на различни континенти, независимо дали си говорят всеки ден или не са чували гласовете си от години. Това е връзка, която не се нуждае от ежедневно демонстриране пред обществото, тя възниква от момента на раждането и е такава до смъртта.

Евентуалният брак, от друга страна, настъпва на по-късен етап от живота. Връзката, която се осъществява между лицата е също толкова силна и значима за тях, доближаваща се до тази между родителите и децата. Затова законодателят е уредил и брачните партньори също да бъдат обекти на правото на наследствена пенсия. Но докато роднинската връзка е кръвна такава и за нея документите са по-скоро формалност, любовните взаимоотношения се градят на база обич, взаимност и уважение. Самото удостоверение за брак не доказва емоционалния аспект на отношенията между лицата. Обществена тайна е, че значителен брой от браковете в страната могат да се нарекат неуспешни и лицата нямат такава емоционална връзка помежду си каквато предполага един истински съюз или пък демонстрират такава само за пред обществото. От друга страна, посочената по-горе бройка на двойките, които живеят без брак, изпълват съдържанието на брака далеч по-успешно и техните личности са силно свързани. Би следвало законодателят да предвиди и личната трагедия на едно таква лице, което е живяло с починало осигурено лице от години, демонстрирали са обич и съпричастност и, за обществеността, са били истинска двойка, равна на онези, които имат граждански брак.

Един от принципите на държавното обществено осигуряване е равенство на осигуряваните лица. Равенството следва да бъде такава не само в случай на настъпил риск по време на живота на осигуреното лице, но и след неговата смърт. Ако един осигурен няма

¹⁴ ВКС приема, че за да се избегне накръняване на принципа за справедливост следва да се допусне като правна възможност обезщетяването и на други лица, извън близкия родствен и семеен кръг на починалия, но само в изключителни случаи – когато претендиращият докаже, че е изградил с починалия особено близка и трайна житейска връзка и търпи значителни морални болки и страдания от неговата загуба с продължително проявление във времето (така ТР №1/2016г. на наказателната, гражданската и търговската колегии на ВКС).

законови наследници, няма роднини по права линия, които да са обект на правото на наследствена пенсия, но е живял над 10 години с партньор без брак, не би ли следвало това лице да бъде също носител на правото на наследствена пенсия, бидейки потвърдението на принципа за равенство?! Без значение дали лицата са сключвали граждански брак или не, евентуалната смърт ще засегне преживелият партньор със същия интензитет и законодателят следва да подsigури достойния живот на опечаления извънбрачен партньор по същия начин, по който би осигурил съпруга.

Предприемането *de lege ferenda* на такава крачка от законодателя обаче не би било безпрепятствено. Възможно е да бъдат създадени схеми, по които лица, които не са свързани емоционално, да се опитат да придобият наследствена пенсия, твърдейки, че са живеели на семейни начала с починалото лице. Важно е да се помисли за това как и дали е необходимо едно фактическо съжителство да бъде доказвано, за да може да се получава наследствената пенсия от партньора. Една от възможностите е да бъдат предвидени условия, които трябва да бъдат спазени, за да има едно лице право на наследствена пенсия без да има брак, например задължителен минимум от години, през които лицата са били във връзка, демонстрирана пред техните близки и роднини, както и по постоянен и/или настоящ адрес да са били в едно и също жилище. В допълнение е възможно други факти също да удостоверят истинността на съжителството – общи деца, съсобственост, както и обща търговска дейност. Реалността на много български семейства включва кредити, на които единият партньор е титуляр, а другият поръчител, като те също могат да бъдат представени като доказателства за съвместен живот.

Такива изисквания обаче не съществуват за съпрузите и е редно да се замислим, би ли наложило една такава промяна да измени и изискванията за брачните партньори. Освен хипотеза на фактическа раздяла е възможно и лицата да живеят отделно, но това да е в следствие на работа в чужбина, от която се издър-

жа не само работещият, но и партньора му. Възможно е лицата да нямат общо имущество, тъй като и двамата са обезпечени преди брака или са получили имоти в наследство. Разнообразието на човешкия живот прави наличието на изисквания към лицата за придобиването на определени социални права изключително деликатен въпрос, който се нуждае от проучване и социален диалог, за да може да бъде взето възможно най-акуратно и утилитарно решение. Същевременно социалната сигурност става все по-присъща характеристика на съвременното общество и се разглежда като съвкупност от условия и механизми, насочени най-вече към предотвратяване и преодоляване на нуждите, които възникват за човека и неговото семейство. Еволюираните системи за социална сигурност постепенно се превръщат в т.нар. „социални трансфери“ – инструменти за преразпределение на пари, блага и услуги в полза на членовете на общността¹⁵, като липсата на формален брак не би следвало да се явява пречка за материално обезпечения на преживелия партньор.

По мое мнение, е необходимо приравняването на фактическото съжителство с брака да бъде съпътствано от изисквания и за двете хипотези. Би следвало да се прилагат същите норми както за съпрузите така и за лицата живеещи на семейни начала. От огромно значение е да има равнопоставеност между лицата, която да бъде и в двете посоки, както при необходимост от ползване от такава пенсия, така и от фактически обстоятелства, които я изключват. Предпазна мярка, относно хипотетични измами, може да бъде възможност за лишаване от наследствена пенсия, в случай на доказване на фактическа раздяла или несъществуващо фактическо съжителство. По този начин не само ще може да има механизъм срещу лицата, които се опитват да придобият наследствена пенсия без да имат такова право, но ще може да има и възможност лица, които са били формално в брачен съюз с починалото лице, но де факто не са имали връзка, която може да бъде определена като такава на обич, взаимност и подкрепа да бъдат лишени

¹⁵ Вж. повече за тенденциите в осигуряването в **Кирилова, Г.** Тенденции и предизвикателства в развитието на социалноосигурителния модел. В. – Проблеми на трудовото и осигурителното право. Сборник с доклади от Национална научна конференция в памет на проф. д-р Атанас Василев, С., ИК, УНСС, 2020, 202 - 216.

от пенсия, за която не са „достойни“, тъй като не са истински разтърсени от житейската трагедия. Докато годините не винаги са от значение за това колко значима е една връзка и такова изискване не би било наложително, ако лицата не съжителстват заедно, което би било видно от различните адресни регистрации, например, те не биха имали възможността да се ползват от съответната пенсия. Така сумата от фонд „Пенсии“, управляван от НОИ, която би се отделила за такова лице, което би било лишено от пенсията ще може да се преразпредели, съгласно една от основните функции на Осигурителното право, подпомагайки друга от главните му функции – закрилната, осигурявайки помощ на лицата, които са истински потърпевши от настъпилния осигурен социален риск.

Осигурителното право е правният отрасъл, който е насочен към лицата, които изживяват едни от най-трудните моменти в живота си. Моменти на болест, моменти на злополуки и загуба на близки. Моменти, в които настъпва и едно от най-значимите събития в човешкия живот – появата на наследник, но и един от най-предизвикателните такива поради необходимостта от полагане на грижи и отдаденост. Като такъв отрасъл, то трябва да третира осигурените лица по честен и равен начин, вземайки предвид всеки аспект от животите им. То се изменя с бързи темпове, тъй като социално-икономическата обстановка в страната го налага, но в някои отношения остава все така консервативно. Макар нормите му да са императивни, законодателят има възможността да направи първите крачки, с които да осъвремени възгледите си. В свят, в който все повече са еднополовите двойки, някои от които не могат да сключат законен брак, но връзките им са не по-малко изпълнени със съдържание и обич, една връзка, която кореспондира с класическите разбирания за семейство би следвало да се ползва със същия статут като официализираната такава, за да може евентуално системата да направи и следващите крачки, които да я направят възможно най-актуална спрямо моралните проблеми, пред които се изправя.

В шаха съществува терминът „zugzwang“, цугцванг или ситуация, в която всички възможни ходове за играча, който е наред да мести фигурите са неизгодни. Правото

все по-често изпада в тази ситуация, в която обществеността е разделена на две и независимо от това как се развие то винаги ще има значителна вълна от недоволство. Независимо дали това негодувание ще произлезе от морала на хората, от техните интереси или от статуквото, в което живеем, противници на дадената промяна е неизбежно да се появят. По въпроса за евентуалното право на пенсия на извънбрачните партньори е необходимо да се разгледат всички аспекти на ситуацията, да се вземе предвид колко различни са всички семейства и как е важно да се положат усилия, за това правният отрасъл да се развива спрямо техните нужди. Това дали да бъде официализирана една връзка с брак е въпрос на личен избор, който не би следвало да се „наказва“ от правото, в случай, че лицата не желаят да встъпят в брачен съюз. Не е възможно консервативните възгледи да царуват в правната система, обричайки, по този начин, лицата на невъзможност да упражняват права, за които са не по-малко „достойни“, от онези, които действително могат да се възползват от тях. Хората имаме склонност, дори и подсъзнателно, да отсъждаме в дадени ситуации с мисълта „Това на мен няма да ми се случи.“, но с оглед да непредвидимостта на човешкия живот е от изключително значение този манталитет да се изкорени. Когато става въпрос за законотворчество и значителни промени в правото и неговите нормативни актове е необходимо винаги да се подхожда с мисълта: „Ами ако и на мен ми се случи?“.

БИБЛИОГРАФИЯ / REFERENCES

Кирилова, Г. Тенденции и предизвикателства в развитието на социалноосигурителния модел. В. – Проблеми на трудовото и осигурителното право. Сборник с доклади от Национална научна конференция в памет на проф. д-р Атанас Василев, С., ИК, УНСС, 2020 // **Kirilova, G.** Tendentsii i predizvikelstva v razvitiето na sotsialnoosiguritelnia model. V. – Problemi na trudovoto i osiguritelnoto pravo. Sbornik s dokladi ot Natsionalna nauchna konferentsia v pamet na prof. d-r Atanas Vasilev, S., IK, UNSS, 2020.

Кирилова, Г. Правен режим на осигурителните вноски в държавното обществено осигуряване. В. Търново, Унив. изд. „Св. св. Кирил и

Методий“, 2024 // **Kirilova, G.** Praven režhim na osiguritelnite vnoski v darzhavnoto obshtestveno osiguryavane. V. Tarnovo, Univ. izd. „Sv. sv. Kiril i Metodiy“, 2024.

Вълчев, Д. Лекции по Обща теория на правото. 2 част. С.: Сиела, 2019 // **Valchev, D.** Lektsii po Obshta teoria na pravoto. 2 chast. S.: Siela, 2019.

Динева-Карабаджаква, Р. Юридическият терминологичен неологизъм „джендър“ в Истанбулската конвенция. В. – De jure, 2018 // **Dineva-Karabadzhakova, R.** Yuridicheskiyat terminologichen neologizam „dzhendar“ v Istanbulskata konventsia. V. – De jure, 2018.

Мръчков, В. Осигурително право. 3 изд. С.: Сиби, 2003 // **Mrachkov, V.** Osiguritelno pravo. 3 izd. S.: Sibi, 2003.

Средкова, К. Осигурително право. 5 издание. София, Сиби, 2016 // **Sredkova, K.** Osiguritelno pravo. 5 izdanie. Sofia, Sibi, 2016.

Марков, М. Семейно и наследствено право. Помогало за студенти. София. Сиби. 2014 // **Markov, M.** Semeyno i nasledstveno pravo. Pomagalo za studenti. Sofia. Sibi. 2014.

Чинова М., Митов Г. Кратък лекционен курс по Наказателнопроцесуално право. София. Сиела. 2021 // **Chinova M., Mitov G.** Kratak leksionen kurs po Nakazatelnoprotsesualno pravo. Sofia. Siela. 2021.